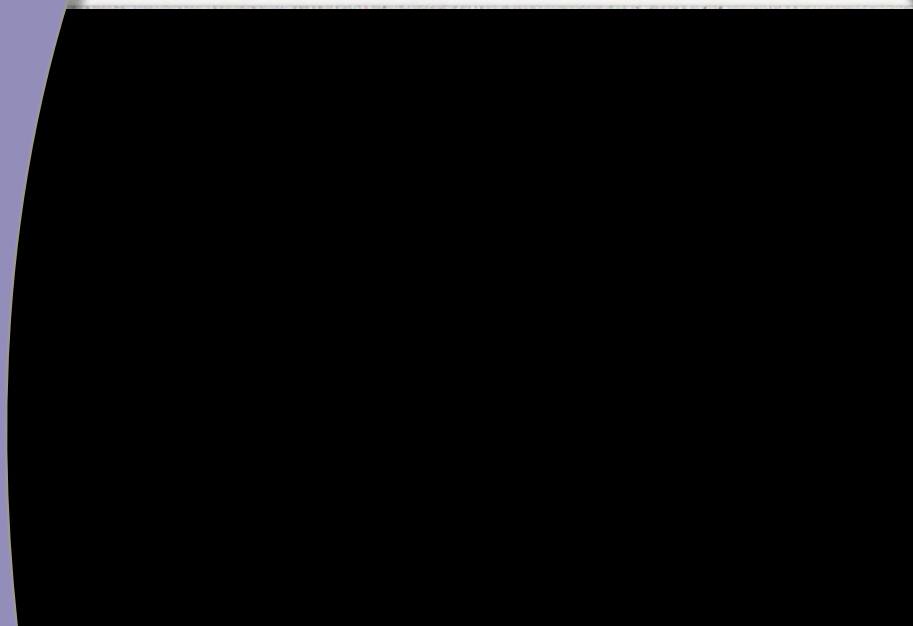

Fetnan Derviš

Jednako obrazovanje za sve?

Izazovi obrazovanja na Kosovu u Kraljevini
SHS

Ključno pitanje

U kojoj su mjeri društveni uslovi bili prepreka za obrazovanje pojedinaca?

Tema

Ovaj modul govori o obrazovnim pravima muslimanske manjine, priznate kao vjerska (religijska) manjina. Međutim, pravo na obrazovanje na maternjem jeziku (albanskom, turskom) nije dato muslimanskoj vjerskoj manjini, jer ona nije bila priznata kao etnička manjina, tako da muslimani nisu bili obrazovani zajedno sa srpskom djecom u istim odjeljenjima, već u odvojenim razredima. Ovaj modul bavi se obrazovanjem muslimanske manjine. Pokriven je period 1918–1941.

U Kraljevini je živio značajan broj muslimanske populacije. Razlog zbog koga je izabrana ova tema je da se diskutira o pitanju ove populacije koja je bila priznata kao vjerska manjina i kako je ona obrazovana. Tema je kontroverzna zbog različitih stavova srpske, albanske i turske strane o ovom pitanju do danas. Pitanje je kontroverzno i zbog mjesta gdje se odvijalo obrazovanje muslimanskih učenika, gdje su učenici i nastavnici morali da se prilagode određenim pravilima i zahtjevima. Iako je ovo pitanje obrađeno samo na primjeru Kosova, radi raznolikosti muslimanske manjine u etničkom i vjerskom smislu ovo je ipak najkarakterističnije područje, pa daje dobar primjer koji se može primijeniti na cijeli region.

Ciljevi

- Kritičko razumijevanje složene prirode prošlosti
 - Razumijevanje nacionalnog identiteta
 - Razvoj historijske svijesti
-

Ishodi

- Učenici će analizirati i intepretirati različite vrste historijskih izvora.
- Učenici će procijeniti šta je bio osnovni problem obrazovanja manjina – etnički ili vjerski karakter.
- Učenici će usporediti i ocijeniti značaj ponuđenih izvora za analizu problema obrazovanja muslimana u Kraljevini SHS (zvanični dokumenti, sjećanja sudionika, novine i dr.).

Uputstvo za nastavnike

Korak 1.

Nastavnik čita materijal planiran za uvod.

Korak 2.

Nastavnik dijeli učenike u grupe, podijeli izvore i objasni koja grupa ima koju zadaću.

- Grupa 1 – Garantirana prava manjinama u sporazumima i u Vidovdanskom ustavu
- Grupa 2 – Kako je organizirana nastava muslimanskoj manjini prema datim pravima?
- Grupa 3 – Različite perspektive o obrazovanju
- Grupa 4 – Sjećanja učenika koji su se školovali u manjinskim školama
- Grupa 5 – Istraživanje primarnih izvora – svjedočanstva, diploma, članak iz novina
- Grupa 6 – Lično iskustvo

Korak 3.

Svaka grupa radi date zadatke, nađe odgovore i raspravlja o datim pitanjima.

Korak 4.

Svaka grupa predstavlja rad, napisat će odgovore (rezultate) na flipčart.

Korak 5.

Završna rasprava. Svaka grupa predstavlja svoje odgovore na data pitanja i argumente zasnovane na izvorima. Odgovore će nastavnik napisati na flipčartu.

90
minuta

Pitanja:

- Kakvo je bilo stanje na Kosovu između dva svjetska rata?
- Koje su bile najveće teškoće u organiziranju nastave?
- Koji je razlog za nedostatak obrazovanja islamske manjine na maternjem jeziku?

Izvor 1

Opće stanje na Kosovu između dva svjetska rata

Osnivanjem Kraljevine Srba Hrvata i Slovenaca 1. decembra 1918. i Kosovo postaje dio ove Kraljevine. Muslimanskoj manjini nisu data nacionalna prava, što je bio razlog da se organiziraju za politička i nacionalna prava. 1919. osnivaju političku partiju, koja je imala i publikaciju. Između dva svjetska rata Kosovo je bila najsiromašna i najnerazvijenija oblast u Kraljevini. Većina naroda bavila se poljoprivredom. Zbog nedostatka obrazovanja na maternjem jeziku većina uslimana se školovala u medresama. Ali, obrazovanje u medresama bilo je bez plana i programa i bez knjiga. Ekonomska, obrazovna i socijalna zaostalost na Kosovu utjecala je i na kulturnu zaostalost.

B. Koro, Tarih 9, Pristina 2008, str. 57-59.

Izvor 2

Teškoće u organiziranju obrazovanja

“Školski programi u Kraljevini Jugoslaviji su bili različiti. Nisu imali ništa zajedničko, različiti narodi, kulture i vladari kroz razna vremena, bila je to teška zajednica različitosti – orijent i Srednja Evropa, nacije i njihove tradicije. Nije bilo lahko staviti to pod isti obrazovni i pravni sistem. Nedostajala je mogućnost napredovanja i razvoja kroz obrazovanje. Najveći problem su bili konzervativni roditelji, ženska djeca se nisu slala u školu, i to je bio jedan od razloga zbog čega je veliki dio zajednice ostajao neobrazovan.”

Branko Petranović, Istorija Jugoslavije, Knjiga I. Kraljevina Jugoslavije, http://www.znaci.net/00001/93_2.pdf (downloaded May 11, 2013)

Izvor 3

Utjecaj okolnosti na obrazovanje muslimana na maternjem jeziku (turskom, albanskom)

S migracijom muslimana nakon balkanskih ratova, pokrenulo se i obrazovanje tursko osoblje i stanovništvo. Ove okolnosti imale su negativan utjecaj na njihovo obrazovanje i maternji jezik (turski, albanski). Rezultat toga je bio da je obrazovanje na albanskom i turskom jeziku prekinuto. Međutim, migracija stanovništva nije bila jedini razlog za ovaj prekid.

U navedenim godinama, u Kraljevini SHS / Jugoslaviji, muslimani su bili priznati kao vjerska, a ne kao etnička manjina. Muslimanska vjerska manjina bila je različitog etničkog porijekla, albanskog i turskog, i oni nisu govorili istim jezikom.

Nakon propasti Austro-Ugarske i sa završetkom Prvog svjetskog rata, oformljena je Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca. Značajan broj muslimana živio je u toj Kraljevini. Ta činjenica je postavila pitanje vjerskog i građansko-pravnog statusa muslimana.

F. Karčić, Šerijatski Sudovi u Jugoslaviji, Sarajevo 1986, str. 27-2.

Izvor 1

Nakon osnivanja Kraljevstva SHS kakva prava su dana manjinama?

Priznata vjerska prava – 7

- Priznate religije su slobodne: pravoslavna, katolička i muslimanska. To su najbrojnije mase u državi.
- Sve ove komponente imale su jednaka prava u državi.
- Osnovni principi ovih propisa su bili održavanje vjerskog mira i integriteta čitave nacije.

M. Ekmečić, *Stvaranje Jugoslavije 1790-1918*, p. 67) http://www.znaci.net/00001/138_7.pdf (downloaded May 11, 2013)

Izvor 2

Sporazum iz Saint Germaina – 1919.

- Prema sporazumu iz Saint Germaina, od 10. septembra 1919, muslimanske populacije, kao što su: albanska, turska, bosanska, romska, koje su živjele u Kraljevini, prihvaćene su kao "vjerske manjine".
- Po tom sporazumu, Kraljevina SHS preuzela je odgovornost za stanovništvo islamske vjeroispovijesti koje je živjelo na teritoriji države.
- Kao etničke manjine izdvojene su bugarska, mađarska i njemačka manjina.

Đ. Borozan, *Osnovni Principi Zaštite Manjina u Kraljevini SHS 1919-1921. i Albanci u Kraljevini*, p. 362, 372 <http://www.cpi.hr/download/links/hr/7939.pdf> (downloaded May 11, 2013)

Izvor 3

Vidovdanski ustav – 1921.

Prema članu 16. Vidovdanskog ustava, rečeno je:

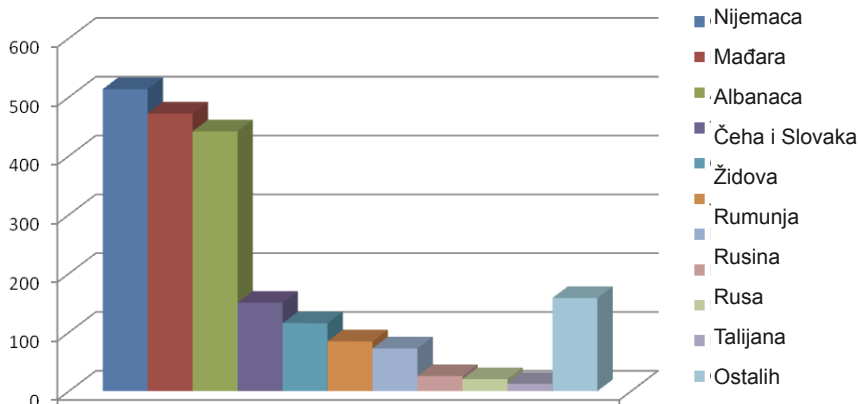
- Prema zakonu bit će dato pravo na obrazovanje na maternjem jeziku.
- Vjerska nastava bit će organizirana prema zahtjevu roditelja i dogovoru predstavnika vjerskih zajednica.

http://www.arhivju.gov.rs/active/sr-latin/home/glavna_navigacija/leksikon_jugoslavije/konstitutivni_akti_jugoslavije/vidovdanski_ustav.html (downloaded May 11, 2013)

Izvor 4

Broj nacionalnih manjina u Kraljevini SHS

Broj pripadnika manjina prema popisu od 31. januara 1921. Ukupan broj stanovnika u Kraljevini SHS je 12.055.715.

Đ. Borozan, *Osnovni Principi Zaštite Manjina u Kraljevini SHS 1919-1921. i Albanci u Kraljevini*, <http://www.cpi.hr/download/links/hr/7939.pdf>, p. 370-371. (downloaded May 11, 2013)

Izvor 5

Prvi obrazovni program

U Kraljevini Jugoslaviji, prvi obrazovni program sačinilo je Ministarstvo obrazovanja 1929. Prema zakonu, u državnim školama morale su postojati posebne učionice za manjine. U tim učionicama bit će do 30 učenika. U tim školama, muslimanske manjine morale su pohađati nastavu na službenom jeziku države – srpskom.

Đ. Borozan, Osnovni Principi Zaštite Manjina u Kraljevini SHS 1919-1921. i Albanci u Kraljevini, <http://www.cpi.hr/download/links/hr/7939.pdf>, p. 374. downloaded May 11, 2013)

Izvor 6

Zakon Islamske vjerske zajednice

- U svim školama, vjeronauka je za islamsku mladež obavezan nastavni predmet, pod nadzorom nadležne vjerske vlasti. (tačka 17/1)
- Vjerske nastave u svim školama mora biti najmanje dva časa sedmično. Gdje je broj učenika mali, mogu više razreda zajedno držati časove vjeronauke. (tačka 17 / 4)

Zakon o Islamskoj Verskoj Zajednici Kraljevine Jugoslavije, Državna Štamparija u Sarajevu, 1936, str. 8

Izvor 7

Razlozi srpskog neslaganja

- Muslimanska djeca su svoje časove vjeronauke imala u školi "Mladen Ugarević", smještenoj u centru Prizrena, na Kosovu.
- Srbi nisu odobravali da muslimani i djeca pripadnici drugih religija pohađaju časove u školi koju je izgradila Srpska pravoslavna crkva, od fondacije Mladena Ugarevića.

P. Kostić, Prosvetno Kulturni život Pravoslavnih Srba u Prizrenu i njegovoj okolini u XIX i početkom XX veka, Skoplje 1933, str. 122)

Izvor 8

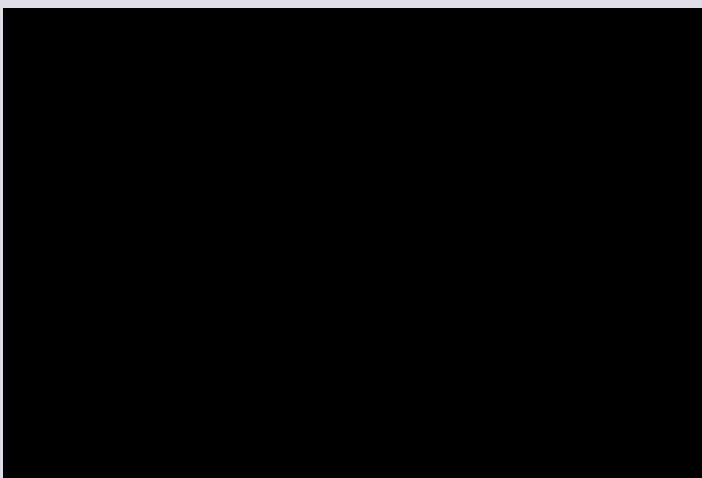
Učitelji u muslimanskim školama

Škole otvorene za muslimansku djecu imale su srpske učitelje, dok su učitelji vjeronauke bili albanski ili turski nastavnici. Ove, tzv. muslimanske časove, također su pohađala i katolička albanska djeca. Vjeronauku za ovu djecu držali su sveštenici.

M. Yarimhoroz, Representation of the other in language Textbook in Kosovo, master thesis, KIJAC, Prishtina 2007, str. 14-15)

Izvor 9

Škola "Mladen Ugarević" u kojoj su muslimanska djeca učila vjersku nastavu

Mladen Ugarević je poznati srpski trgovac iz Prizrena. Prije smrti svojim testamentom sve svoje imanje zavještao je na podizanje jedne školske zgrade, ali da se ta suma kapitalizira i, kad dostigne sumu od 1.100 turskih lira, onda da se 1.000 lira upotrebi za zidanje školske zgrade, a prihod od 100 lira da se upotrijebi za njeno održavanje.

Pitanja:

1. Kakva su bila prava muslimanske manjine prema sporazumu?
2. Kako ti tumačiš odobravanje prava vjerskog obrazovanja muslimanskoj vjerskoj manjini?

Izvor 1

Stav Srba o ovom pitanju

“Što se tiče prava udruživanja u cilju osnivanja kulturnih, prosvjetnih i drugih društava, to pravo nije korišteno ‘jer Albanci nisu osjećali potrebu za udruživanjem u kulturnoj i ekonomskoj oblasti’, iako ih država u tome nije sprječavala. Činjenica da je u oblastima nastanjenim albanskim stanovništvom vjerske i prosvjetne funkcije obavljalo oko 50 muftija i preko 600 imama, ‘od kojih nijedan ne zna valjano srpski jezik i svi su odgajani u nama neprijateljskom duhu’, presudno je utjecala na prosvjetne vlasti da sibijan-mektebe (osnovne škole) smatraju ‘nacionalno štetnim ustanovama’.

Državne i prosvjetne vlasti su i pored toga tolerirale ove vjersko-prosvjetne ustanove, nadzirući njihov rad, jer su one uglavnom zadovoljavale potrebe albanskog stanovništva i sprječavale ga da traži otvaranje škola s nastavom na albanskom jeziku. Kako su imami koji su u sibijan-mektebu odgajali i školovali albansku omladinu veoma loše znali i malo koristili državni jezik, posljedice takve nastave bile su veoma loše.”

Đ. Borozan, The Basic Principle of Protection of Minorities in the Kingdom SHS 1919-1921. and Albanians in the Kingdom, p. 376 <http://www.cpi.hr/download/links/hr/7939.pdf>, downloaded 11 May 2013)

Izvor 1a

Stav Srba o ovom pitanju

„Najgori slučaj izvan sistema međunarodne zaštite bio je slučaj albanske manjine. Oni nisu imali škole na maternjem jeziku i nisu mogli koristiti svoje jezike u službenoj komunikaciji.”

B. Petranovic, Istorija Jugoslavije 1918-1978, Beograd 1981, str. 34.

Izvor 2

Stav Albanaca o ovom pitanju

“Od 1918, Kraljevina SHS je u periodu od 23 godine zatvorila oko 50 škola na albanskom jeziku. Tokom ovog perioda albanski jezik nije bio dopušten da se koristi kao jezik u školama. Jezik obrazovanja bio je isključivo srpski. U isto to vrijeme u Vojvodini, za etničke manjine postojalo je obrazovanje na njihovom maternjem jeziku. Školske 1927–1928. godine, na Kosovu je bilo 7565 učenika, od toga 7333 muške djece i 232 djevojčice. Zbog nedostatka albanskih učitelja, oni nisu tražili da uče albanski u školama. Kada su i postavljali zahtjeve za obrazovanje na albanskom – kao poslanik Ferhat Draga – država to nije odobravalala.”

B. Shatri, Arsimi Fillor në Kosovë në Shekullin XX, Prishtinë 2006, str. 42-43.)

Izvor 3

Stav Turaka po ovom pitanju

“U periodu između dva svjetska rata (1919–1941) na Kosovu, osim većinskih Albanaca, Turci također nisu imali pravo na obrazovanje na svom jeziku. Tokom ovog perioda, 84% stanovništva Kosova bilo je neobrazovano. Između dva rata mali broj albanske i turske djece završilo je srednje obrazovanje na srpskom jeziku. U istom vremenskom periodu: zbog finansijskih teškoća, diskriminacija i nastava koja je držana na srpskom jeziku, koji je bio stran Turcima, bilo je nemoguće nastaviti njihovo obrazovanje. To su bili razlozi niskog nivoa obrazovanja među Turcima. Ukupan broj učenika osnovnih škola na Kosovu bio je 37.885, od toga 20.914 je bilo srpske i crnogorske djece, a 11.876 su bili Albanci. Među albanskim učenicima bilo je i nešto Turaka. Ukupan broj Albanskih i Turskih učenika je bio 2%.”

B. Koro, C. Topsakal, Kosova'da Yaşayan Türkçe Eğitimi, Prizren 2007, str. 28-29.

Sličnosti	Razlike

Pitanja:

1. Kakav je stav Srba o ovom pitanju?
2. Kakav je stav Albanaca o ovom pitanju?
3. Kakav je stav Turaka o ovom pitanju?

Izvor 1

Čega se sjećaju učenici manjinskih škola

Zahit Volkan, jedan od prvih turskih učitelja na Kosovu, svoje osnovno obrazovanje je započeo u vjerskoj školi 1935/36.

“Bila su dva razreda u krugu katoličke crkve. Naša učiteljica je bila časna sestra. Polovina učenika su bila muslimanska djeca, a druga polovina katolici. Među muslimanskom djecom u ovim razredima bilo je nacionalnih razlika, naročito u Prizrenu. Dva puta sedmično, utorkom i petkom, imali smo časove vjeronauke.

Ove katoličko-muslimanske časove pohađala su djeca različite etničke pripadnosti i različitog uzrasta.”

Intervju učinjen siječnja 2012

Izvor 3

Ista je situacija i u selima...

Murtezan Beriša, rođen u selu Dragaš-Buča 1928. godine, radnik u penziji. On je bio učenik školske 1935/36. u muslimansko-srpskim razredima.

“U osnovnu školu krenuo sam školske 1935/36. U ovu školu dolazila su i djeca iz sela Brezne i Plava. U školu sam išao tri godine, moj učitelj je bio Dragomir Adamović, iz Zagreba, Hrvatska. Učitelja se sjećam kao veoma tople osobe, bliske učenicima. Vjeronauku smo imali u džamiji u selu Buča. Vjerska nastava bila je na albanskom i arapskom jeziku.”

Intervju učinjen veljača 2012

Pitanja:

1. Šta usmena kazivanja imaju zajedničko, a koji aspekti se razlikuju?
2. Šta se može zaključiti o obrazovanju muslimanske manjine iz datih informacija?

Izvor 2

Bila sam jedina djevojčica u razredu.

Selvinaz Kovač, rođena 1926. u Prizrenu, domaćica. Ona je bila učenica školske 1932/33, u muslimansko-srpskom razredu.

“U Kraljevini Jugoslaviji, u osnovnu školu se polazilo sa 7 godina.

Država je slala poziv na upis u školu za svu djecu koja su napunila 7 godina.

Za djecu koja nisu znala srpski jezik organizirana je pripremna nastava iz srpskog jezika. Mi uglavnom nismo pohađali ove časove, srpski jezik smo učili u

školi. Ja sam mogla da idem u školu samo nekoliko mjeseci, jer sam bila jedini ženski učenik. Jednoga dana moj učitelj mi je rekao da sam ja jedina djevojčica u razredu i da ne moram više dolaziti u školu. Zbog toga ja nisam više mogla pohađati državnu školu i morala sam ići u džamiju po svoje obrazovanje.”

Intervju učinjen siječnja 2012

Izvor 4

Postojala je određena praksa (pravila) koju smo morali poštivati.

S. Cufi, rođen u Prizrenu 1925, farmaceutske tehničar u penziji. On je pohađao muslimansko-srpske časove 1932/1936.

“U državnim školama Kraljevine Jugoslavije postojala je određena praksa koju su morali pratiti i muslimanski učenici. Na kraljev rođendan, 6. septembra, svi učenici su odvedeni u džamiju. Nakon čitanja hutbe, muftija i imami rekli su ‘Nek nam živi kralj Petar Drugi’, a svi učenici su ponavljali ove riječi za njima. Imali smo praznike za Ramazanski i Kurban-bajram, a također i tokom hrišćanskih vjerskih praznika. Moj vjeroučitelj bio je Destan Efendi. Vjerski časovi bili su na turskom jeziku. Osim vjerskih tema, naučili smo i neke turske pjesme.”

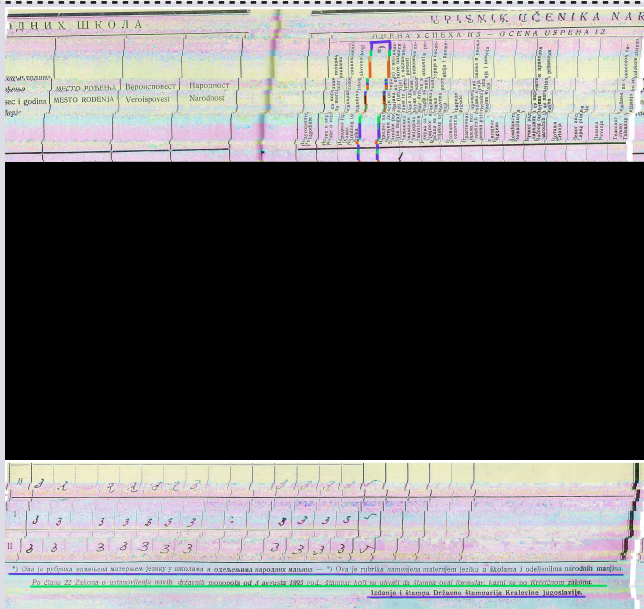

Intervju učinjen siječnja 2012

Izvor 1

Registar učenika narodnih škola

Registar učenika Muslimanskog odjeljenja školske 1935/1936. godine, 3. razreda (označeno u gornjoj horizontalnoj narandžastoj liniji). Na donjoj liniji, podvučenoj narandžastim, stoji objašnjenje za vertikalnu rubriku u registru (uokvirena narandžastom) da je bila namijenjena za upisivanje ocjena iz maternjeg jezika u odjeljenjima nacionalnih manjina u toj školi.

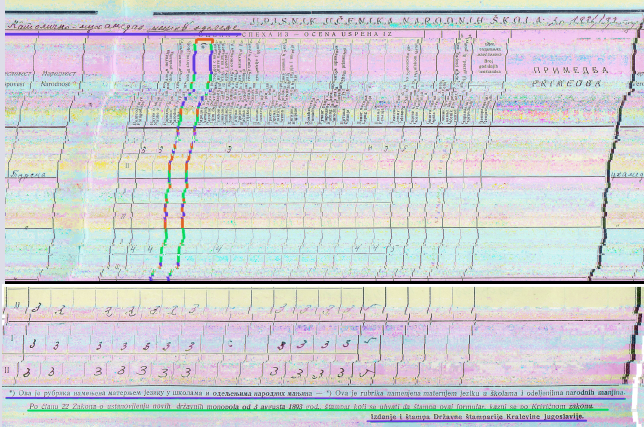

Regionalni arhiv, Prizren, Upisnik Učenika Narodnih Škola, I/14.

Izvor 2

Registar učenika nacionalnih škola

Registar učenika Muslimanskog odjeljenja školske 1935/1936. godine, 3. razreda (označeno u gornjoj horizontalnoj narandžastoj liniji). Na donjoj liniji, podvučenoj narandžastim, stoji objašnjenje za vertikalnu rubriku u registru (uokvirena narandžastom) da je bila namijenjena za upisivanje ocjena iz maternjeg jezika u odjeljenjima nacionalnih manjina u toj školi.

Regionalni arhiv, Prizren, Upisnik učenika narodnih škola, I/18.

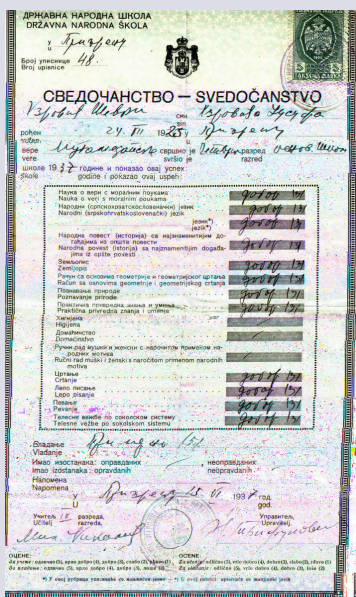
Izvor 3

Svjedočanstvo iz 1925. godine

Prema svjedočanstvu HZR-a Ibrahima o završetku četvrtog razreda osnovne škole iz 1925. godine učenici su imali ove predmete:

- Vjeronauka
- Srpski jezik
- Srpska historija
- Geografija
- Osnove fizike
- Matematika i geometrija
- Ručni rad – zanati
- Crtanje
- Kaligrafija
- Muzičko
- Gimnastika
- Kuran

Regionalni arhiv Prizren, Fondi Gimnazije Real Plotesues Shtetore, njesia.org. Prizren viti 1949-1950.

Izvor 4

Svjedočanstvo iz 1937. godine

Prema svjedočanstvu Šefkija Kufija za 4. razred osnovne škole:

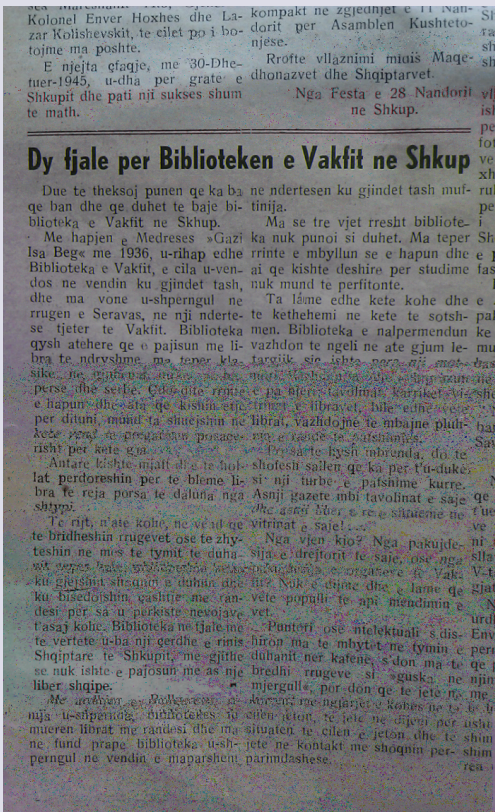
- Nauka o vjeri s moralnim poukama Narodni (srpskohrvatskoslovenački) jezik
- jezik
- Narodna historija
- Geografija
- Račun s osnovama geometrije i geometrijskog crtanja
- Poznavanje prirode
- Praktična privredna znanja i umijenja
- Higijena
- Domaćinstvo
- Ručni rad, muški i ženski,
- Crtanje
- Lijepo pisanje
- Pjevanje
- Tjelesne vježbe po Sokolskom sistemu

Izvor 5

Jedan članak iz novina o vakufskoj biblioteci

Učenici koji su imali takvu priliku, mogli su otići u Skoplje poslije osnovne škole na dalje obrazovanje u Medresu kralja Aleksandar. Medresa je osnovana u osmansko doba kao Isa-begova medresa. U doba Kraljevine Jugoslavije ime medrese je promijenjeno u Medresa kralja Aleksandra, ali narod i dalje nastavlja koristiti stari naziv Isa-begova medresa.

Dragan Novaković, "Organizacija i Položaj Islamske Verske Zajednice u Kraljevini Jugoslaviji", TEME, 2003, vol. 27, no. 3, p. 451-474.

Godine 1936, Zadužbinska biblioteka otvorena je prilikom otvaranja Isa-begove medrese. Biblioteka ima puno knjiga. Knjige su na arapskom, turskom i srpskom jeziku. Biblioteka ima dovoljan broj članova. Finansijski potencijali koriste se za nabavku novih knjiga. Mladi ljudi, umjesto da lutaju ulicama ili ostaju u zatvorenom i zadimljenom prostoru, dolaze da se druže u biblioteci i razgovaraju o tekućim pitanjima. Iako biblioteka nije imala knjiga na albanskom jeziku, to je ipak bilo sastajalište albanske omladine. Tokom invazije Bugara, knjige su uzete, a biblioteka vraćena na svoju prethodnu lokaciju (...)

"Flaka e Vëllazërimit" 18.12.1945, Skopje)

Pitanja:

1. Usporedi predmete na svjedočanstvima iz 1925. i 1937. godine. Ima li promjena u pohađanim predmetima? Šta zaključuješ?
2. U kom dijelu dnevnika učenici nisu dobijali ocjene? Zašto je to bilo tako? Šta može da bude razlog nedostatka ocjena?
3. Muslimanska omladina imala je mogućnost da nastavlja obrazovanje u srednjoj vjerskoj školi – Medresi kralja Aleksandra u Skoplju. Kakva je uloga Biblioteke Medrese kralja Aleksandra u napredovanju muslimanske omladine?

Sličnosti	Razlike

Izvor 1

Jedan od prvih intelektualaca islamske manjine turskog porijekla

Durmiš Celina bio je jedan od onih koji su nastavili obrazovanje na ovaj način. On je završio osnovnu školu u svom rodnom mjestu, Prizrenu. Srednju školu je završio u Pljevljima. Univerzitetsko obrazovanje započeo je u Beogradu. Međutim, kasnije se ispisao odatle i upisao na Zagrebačko sveučilište. Diplomirao je 1942. i dobio diplomu Nezavisne države Hrvatske. Po povratku u svoj kraj, preveo je diplomu koja je bila na latinskom jeziku, na albanski jezik. Ovaj prijevod ratificirala je Kraljevina Albanija 1942. Durmiš Celina, koji je uspješno radio kao ljekar na Kosovu, dijagnosticirao je 1972. godine oboljenje "Variola Vera", pa je zaraza stavljena u karantin i spriječeno je njeno širenje po Jugoslaviji. Za ove zasluge dodijeljena mu je titula primarijusa.

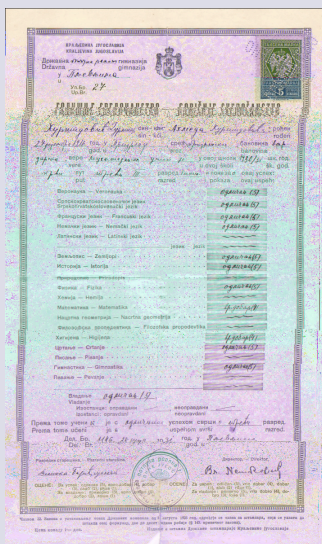
Podaci su preuzeti iz porodice Durmiš Celina

Izvor 2

Univerzitetsko obrazovanje

Godišnje svjedočanstvo Durmiša Celine (tadašnji Durmiš Huršidović) za završeni 3. razred Gimnazije u Pljevljima, školske 1930/1931. godine. Predmeti koje su učili su sljedeći:

- Vjeronauka
- Srpskohrvatskoslovenački jezik
- Francuski jezik
- Njemački jezik
- Latinski jezik
- Geografija
- Historija
- Prirodopis
- Fizika
- Hemija
- Matematika
- Nacrtna geometrija
- Filozofska propedeutika

Izvor 3

Indeks s Univerziteta u Beogradu

Univerziteti u Kraljevini postojali su u Beogradu, Ljubljani i Zagrebu. Međutim, veoma mali broj muslimana studenata mogao je iskoristiti ove prilike.

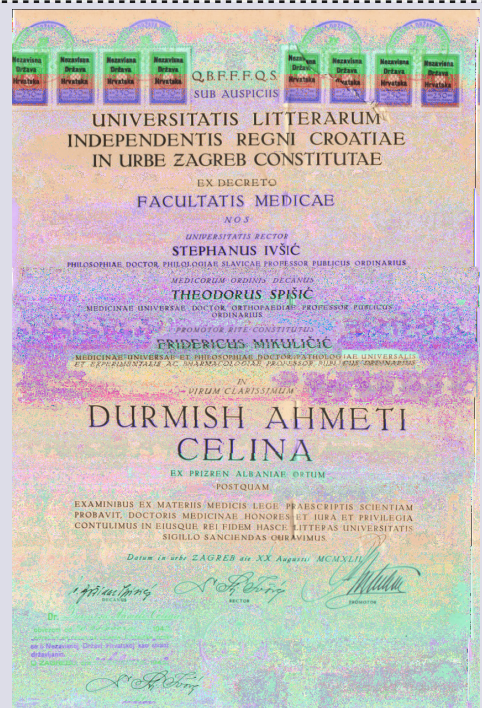
M. Anđelković, "Univerzitet u Kraljevini 1918-1941", Časopis Arhiva Jugoslavije, 1. 2000, str. 113-126

Izvor 4

Diploma s Univerziteta u Zagrebu

Diploma za završeni Medicinski fakultet na Zagrebačkom sveučilištu, koja je izdata za vrijeme Nezavisne države Hrvatske.

Porodična arhiva Durmiš Celina

Izvor 4a

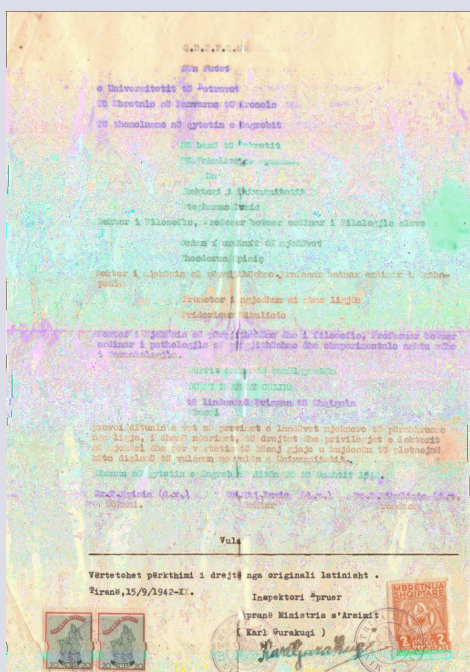
Taksene marke s univerzitetske diplome

Taksene marke Nezavisne države Hrvatske s univerzitetske diplome

Izvor 5

Prijevod Diplome s Univerziteta u Zagrebu na albanski jezik

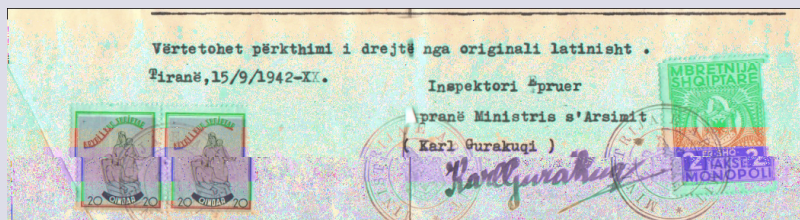

Porodična arhiva Durmiš Celina

Izvor 5a

Taksene marke Kraljevine Albanije s prijevoda diplome

Nakon diplomiranja dr. Celina u rodnom kraju 1942. godine diplomu prevodi na albanski jezik, a ovjerava je Ministarstvo obrazovanja Kraljevine Albanije.

Pitanja:

1. Koje su pomoćne historijske nauke koja se bave pečatima i grbovima?
2. Dajte objašnjenja o pečatima na diplomama.
3. Koji je bio obrazovni put dr. Durmiša Celine? Nađi gradove gdje se školovao na karti. U kojim državama se danas nalaze ti gradovi?
4. Šta nam govori ovaj primjer?

Završna rasprava

Pitanja za završna raspravu:

1. Usporedite usmene informacije s pravima datim sporazumima i ostalim dokumentima.
2. Slažu li se usmeni historijski izvori s odredbama sporazuma?
3. Koje su posljedice stavljanja različitih etničkih i vjerskih komponenti u isti obrazovni sistem?
4. Predstavlja li nedostatak obrazovanja na maternjem jeziku prepreku za dalje obrazovanje muslimanske manjine?
5. Diskutirajte efekte opće političke situacije na obrazovanje, na primjeru diploma Durmiša Celine.